

Research Paper

Investigation and Evaluation of Urban Management Position in Iran Based on Indicators Good Governance (Case Study: Karaj City)

Ehsan Danesh Far¹, Manouchehr Tabibian^{2*}, Maryam Moinifar³

1- Ph.D. Student in Urban Planning, Department of Urban Planning, Qazvin Faculty of Urban Planning and Architecture, Qazvin Branch, Qazvin Islamic Azad University, Qazvin, Iran.

2- Professor, Qazvin Faculty of Urban Planning and Architecture, Qazvin Branch, Qazvin Islamic Azad University, Qazvin, Iran.

3- Assistant Professor, Department of Urban Planning, Qazvin Faculty of Urban Planning and Architecture, Qazvin Branch, Qazvin Islamic Azad University, Qazvin, Iran.

Received: 2020/02/15

Revised: 2020/10/12

Accepted: 2020/10/18

Use your device to scan and read the article online

DOI:

10.30495/jrpm.2022.4325

Keywords:

Urban Management, Good Governance, Participation Management, Alborz Province

Abstract

The model of urban governance as an alternative to the traditional model of urban governance emphasizes the transition from formal structures as the center of decision-making to the role of civil society in the exercise of democratic rights and the performance of duties. This research is a descriptive-analytical study that aims to investigate and evaluate the status of urban management in Iran based on good governance indicators in Karaj. Data collection was done through field and library studies. The statistical population includes a group of urban planning experts who were selected by snowball sampling 30 people. Factor analysis, T-test, and ANP integrated analysis model were used for data analysis using SPSS and ANP software. The findings of the study showed that the good governance of the city with a coefficient of T 1.344 is moderate based on the needs and desires of the citizens. Also, the security index (with a coefficient of T = 7.938) and the rule of law (with a coefficient of T = 7.490) scored the highest. In this regard, the indicators of adherence of city management to the customs and traditions of the city with a coefficient of importance of 0.956; Gender justice in the city with a coefficient of importance of 0.962; And the ability to strengthen indigenous and local mechanisms with a coefficient of importance of 0.968 have been more effective in good urban governance than other indicators. According to the ANP model, transparency indicators (C); efficiency and effectiveness (E); responsibility and accountability (F); Consequently, it is necessary to achieve good urban governance, strengthen grassroots organizations, strengthen competitive environment, transparency, strengthen executive and planning mechanisms, and eliminate bureaucracy.

Citation: Danesh Far, E., Tabibian, M., Moinifar, M., Investigation and Evaluation of Urban Management Position in Iran Based on Indicators Good Governance (Case Study: Karaj City): Journal of Regional Planning. 2022: (45): 67-82.

***Corresponding Author:** Manouchehr Tabibian

Address: Professor, Qazvin Faculty of Urban Planning and Architecture, Qazvin Branch, Qazvin Islamic Azad University, Qazvin, Iran.

Tell: 09194415209

Email: Tabibian@ut.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

The model of urban governance as an alternative to the traditional model of urban governance emphasizes the transition from formal structures as the center of decision-making to the role of civil society in the exercise of democratic rights and the performance of duties. At the same time, it seems that the standards of urban governance in developing countries are not much considered. On the other hand, new approaches to urban management and good governance in Iran and the city of Karaj in recent decades show that the urban planning and management process as it was common at the beginning of the 20th century is no longer accountable today. And local organizations run city affairs by resorting to new management practices with the participation of citizens. However, in a good governance approach, the transcendent relationship of government and citizens is defined by the distribution of power and the transfer of powers and responsibilities to local actors. There are many successful experiences with good urban governance. Including urban governance in the United Kingdom through the empowerment of private bodies and organizations; the United States through citizen participation in the planning and transfer of power to neighborhoods, and the metropolis of China through the formation of local communities and resource mobilization, as models Are successful in this regard. Previous research on good urban governance has also emphasized the link between citizens and managers and the strengthening of partnerships at different levels. The goal is to achieve social justice and sustainable urban development.

Materials & Methods

This research is a descriptive-analytical study that aims to investigate and evaluate the status of urban management in Iran based on good governance indicators in Karaj. Data collection was done through field and library studies. The statistical

population includes a group of urban planning experts who were selected by snowball sampling 30 people. Different tests such as exploratory factor analysis, single sample T test, and ANP integrated analysis model were used to analyze the data. At first, confirmatory factor analysis was used to determine the main output of the research indices and their standard coefficient of impact. Then, one-sample T-test was used to investigate the effect of major factors on good urban governance. Next, in order to integrate the analysis of the importance of effective factors in good urban governance and the degree of importance of indicators for the realization of the goals and objectives of Karaj city governance, an integrated analysis model based on ANP model was used. SPSS and Expert Choice software are also needed.

Discussion of Results

The findings of the study showed that the good governance of the city with a coefficient of T 1.344 is based on the needs and desires of the citizens. And in this regard, security and rule of law indicators are closer to the standards of good urban governance than other indicators. In contrast, the lack of transparency of operations, and the poor participation of civil and public institutions in decision making and decision-making, as well as the lack of adherence to the principle of equity and social consensus in urban management, lead to continued urban management in contradiction with the values of good urban governance in the Karaj metropolitan area. On the other hand, analysis of indicators and how they affect urban management based on current status performance as well as future needs of the city, using ANP model integrated analysis model showed that Transparency Indicators (C); Efficiency and Effectiveness (E) Accountability and Accountability (F) and Accordance (G) are in the fourth area with a fragile mechanism that needs serious review.

Conclusions

As one of the goals of good urban governance is to make the responsibility and responsibility of citizens and managers acceptable through collective consensus. Therefore, these components have not received much attention in the city of Karaj, especially in this regard, such as reducing costs and improving the quality of urban services; developing infrastructure and urban uses; attracting participation through accountability; the main weaknesses of good urban governance are not much strengthened.

According to the research findings, in order to achieve sustainable indicators of good urban governance in Karaj, it seems necessary to observe the following:

- Strengthen grassroots and local organizations to solve their problems, rather than just providing services
- Enhancing Competitive Space Instead of Monopoly: Competition will lead to greater awareness of cost and quality of service
- Involvement of all urban actors (government-citizens-private sector) in urban affairs and accountability of city managers and officials to citizens and creation of responsible citizens and accountable managers.
- Transparency By making the conditions for the managers' activity to be

completely transparent and people aware of the activities of the authorities and follow up on their affairs.

- Strengthening the executive and planning mechanisms for the transfer of micro and operational activities to local levels for the realization of local governance by the central government
- Meeting the needs of citizens by eliminating bureaucratic paperwork and providing part of the services to the private sector and local institutions at the neighborhood level

مقاله پژوهشی

بررسی و ارزیابی جایگاه مدیریت شهری در ایران بر اساس شاخص‌های حکمروایی خوب (نمونه مورد بررسی: شهر کرج)

احسان دانش فر^۱، منوچهر طبیبیان^{۲*}، مریم معینی فر^۳

۱- دانشجوی دکتری شهرسازی، گروه شهرسازی، دانشکده شهرسازی و معماری قزوین، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی قزوین، قزوین، ایران.

۲- استاد، دانشکده شهرسازی و معماری قزوین، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی قزوین، قزوین، ایران.

۳- استادیار گروه شهرسازی، دانشکده شهرسازی و معماری قزوین، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی قزوین، قزوین، ایران.

چکیده

الگوی حکمروایی شهری به عنوان بدیلی برای الگوی سنتی مدیریت شهری بر گذار از نقش ساختارهای رسمی به عنوان محور تصمیم‌گیری به سوی نقش یابی جامعه مدنی در اعمال حقوق دموکراتیک و انجام وظایف تاکید دارد. پژوهش حاضر با روش توصیفی-تحلیلی، بدنبال بررسی و ارزیابی جایگاه مدیریت شهری در ایران بر اساس شاخص‌های حکمروایی خوب در شهر کرج است. گردآوری داده‌ها با مطالعات میدانی و کتابخانه‌ای انجام شد. جامعه آماری نیز شامل گروه متخصصین برنامه‌ریزی شهری است که با نمونه‌گیری گلوله برفی، ۳۰ نفر انتخاب گردید. برای تحلیل داده‌ها از آزمون‌های تحلیل عاملی، تک نمونه‌ای t، و الگوی تحلیل یکپارچه استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که، شکل‌گیری حکمروایی خوب شهر با میانگین ۳/۰۶، براساس نیازها و تمایلات شهروندان در حد متوسط است. همچنین، شاخص امنیت (با ضریب $T=7/938$) و قانون‌مداری (با ضریب $T=7/490$) بالاترین امتیاز را کسب کرده است. در این زمینه، شاخص‌های پایبندی مدیریت شهر به عرف و آداب و رسوم شهر با ضریب اهمیت ۰/۹۵۶؛ عدالت جنسیتی در شهر با ضریب اهمیت ۰/۹۶۲؛ و توانایی در تقویت مکانیزم‌های بومی و محلی با ضریب اهمیت ۰/۹۶۸ بیش از دیگر شاخص‌ها در حکمروایی خوب شهری تاثیرگذار بوده‌اند. بر اساس مدل ANP شاخص‌های شفاف‌سازی (C)؛ کارایی و اثربخشی (E)؛ مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی (F)؛ و وفاق محور (G) در ناحیه چهارم با سازوکاری شکننده و نیازمند بازنگری جدی قرار دارند. در نتیجه برای دستیابی به حکمروایی خوب شهری، تقویت تشکل‌های مردمی، تقویت فضای رقابتی، شفاف‌سازی، تقویت سازوکارهای اجرایی و برنامه‌ریزی، و حذف دیوانسالاری ضروری است.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۱/۲۶

تاریخ داوری: ۱۳۹۹/۰۶/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۶/۲۷

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

10.30495/jzpm.2022.4325

واژه‌های کلیدی:

مدیریت شهری، حکمروایی خوب، مدیریت مشارکت، استان البرز

* نویسنده مسئول: منوچهر طبیبیان

نشانی: استاد، دانشکده شهرسازی و معماری قزوین، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی قزوین، قزوین، ایران

تلفن: ۰۹۱۹۴۴۱۵۲۰۹

پست الکترونیکی: Tabibian@ut.ac.ir

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

هزاره سوم سرآغاز تحولات فراوان و بی وقفه ای است که بازنگری و تغییر در فرآیند و ساختار مدیریت شهری را الزامی می کند. فرآیندهایی مانند جهانی شدن، دموکراسی خواهی جوامع، گرایش نظریه های توسعه دولت محور و گرایش به حکمروایی خوب (Healey, 2017: 103). چالش های کشورهای درحال توسعه و تحولات در نظریه های توسعه پایدار شهر به تجدید رابطه دولت، بازار و جامعه مدنی، در فرآیند اداره امور عمومی جامعه و توسعه آن منجر شده است. ناگزیر، ضرورت تحول در نظام مدیریت شهری و پیگیری رویکردهایی انعطاف پذیر، دموکراتیک و مشارکتی به امری گریز ناپذیر مبدل شده است. از این رو دیدگاه های نوین در حوزه مدیریت شهری حاکی از آن هستند که مباحثی مانند رهیافت مشارکتی، حکمروایی کلان شهرها و مدیریت راهبردی شهری در مقابل رهیافت های متمرکز و از بالا به پایین، به منظور مشارکتی کردن مدیریت و انعطاف پذیر هستند (Hendriks, 2014: 556). این در حالی است که تعدد و تکثر بازیگران و نیروهای موثر در حیات کلان شهری و ضرورت همگرایی و هم سویی آنها در یک چارچوب مبتنی بر دموکراسی منطقه ای و عدالت فضایی را می توان مهم ترین استدلال ضرورت استقرار مدل حکمروایی شهری و جایگزینی آن به جای حکومت شهری دانست (Rahnama, 2014: 146). که ناگزیر، چنین تحولات و زیرساخت های مدیریتی متعدد، مولفه های دست یابی به مدیریت مشارکتی، دموکراتیک و انعطاف پذیر را با چالش هایی مواجه می سازد. که نتیجه آن شکل گیری روابط ناپایدار دولت و مردم در مدیریت ساختاری-کارکردی فضای شهری است.

امروزه باتوجه به رشد و گسترش کالبدی-فضایی و جمعیتی و نیز تعدد پیچیدگی مسائل و چالش های شهرها، نیاز به مدیریت یکپارچه شهری برای اداره امور عمومی شهرها به ویژه برای کلان شهرها بیش از پیش روشن شده است (Ashtiani Iraqi, 2020: 32). اما شرایط خاص سیاسی، اقتصادی، جغرافیایی و فرهنگی کشورها، موانع زیادی را در راه کاربرد این روش ها ایجاد می کنند. برخی از این موانع و معضلات به مرحله توسعه یافتگی، ساختار اقتصاد ملی و چگونگی فرآیند صنعتی شدن کشورها مربوط است. شاید به توان گفت که گروهی از کشورهای کم توسعه یافته در این زمینه تشابه زیادی با هم دارند (Mallik, 2018: 81). چراکه، رشد سریع و بی رویه جمعیت شهرنشین، کارکردها و هویت شهری را تغییر داده است و مدیریت شهری را به یکی از پیچیده ترین و اصلی ترین عرصه روابط بین مردم و حکومت تبدیل کرده است (Zyari & et al, 2020: 2). در میان رویکردهای گوناگون مطرح شده در عرصه مدیریت

شهری، حکمروایی خوب شهری از مطرح ترین رویکردهاست. این الگو در زمان حاضر در مجامع بین المللی و محافل کارشناسی تنها راه خروج از بن بست فقر و توسعه نیافتگی شهرها تلقی می شود و مدیریت شهری چاره ای جز اجرای آن ندارد (Hekmat nia & et al, 2017: 144). این در حالی است که، الگوی حکمروایی خوب شهری یک فرآیند مشارکتی توسعه است که همه ذینفعان شهری شامل حکومت، بخش خصوصی، شهروندان و حکومت های محلی هم در فراهم آوردن ابزارها و هم در حل مسائل شهری دخیل هستند (Eskandari thani, 2017: 160). این رویکرد برای توسعه به دنبال الگوهای تجویزی نیست بلکه توسعه ای را می طلبد که تحولی اجتماعی را از دورن اجتماع محلی خود نه صرفا تحول اقتصادی از برون را پیگیری کند (Etaat, 2019: 59). در این رابطه، حکمروایی را می توان کنش یا سیستم اداره ای دانست که در آن مرزهای بین بخش عمومی و خصوصی در سایه یکدیگر محو می شوند (Barak Pour & Asadi, 2019: 65). و هدف غایی حکمروایی خوب شهری نیز، بهبود شرایط زیست و محیط سکونت است (Rezaei & Karimi, 2016: 112). بدین ترتیب، در زمینه اهمیت دست یابی به حکمروایی خوب در فضای شهری می توان گفت که شرایط پیچیدگی جوامع شهری و به تبع آن تعدد و تکثر کنشگران و نیروهای موثر در حیات شهری در مقیاس های گوناگون محلی، ملی و منطقه ای، همگرایی آنها در جهت رسیدن به عدالت فضایی را می توان مهم ترین ضرورت حکمروایی شهری و جایگزینی آن به جای شیوه های قبلی مدیریتی دانست (Laleh Pour, 2017: 70). بنابراین، حکمروایی شهری، مناسب ترین گزینه برای مدیریت شهری به منظور مقابله با فقر شهری و ترویج اقتصاد پایدار در شهرها می باشد (Virtudes, 2016: 1711). اما واقعیت این است که در ایران، در خلال چهار دهه گذشته، سرنوشت پایتخت و شهرهای بزرگ نظیر کرج وابستگی شدید به عوامل ساختاری-کارکردی متعدد پیدا کرده که به نوبه خود ایجاد تحول مدیریت شهری را در آنها پیچیده می کند. لذا، در پی تحولات عمیق سیستم های مدیریت شهری و با پیش آمدن ملزومات جدید و عدم کارایی الگوی موجود در زمینه مدیریت شهری، که می توان از آن با عنوان «الگوی حکومت شهری» نام برد، لزوم تغییر در ماهیت این الگو به سمت حکمروایی خوب شهر و توسعه شاخص های مرتبط با آن، احساس می شود. بر همین اساس در این مقاله سعی شده است تا با رویکرد حکمروایی خوب، به شناخت و تحلیل الگوی موجود شهر کرج پرداخته شود تا به این پرسش که آیا وضع فعلی مدیریت شهر کرج مطابق شاخص های حکمروایی خوب شهری است؟ و کدام

در صورتی که قدرت شورا کاهش یابد شهردار اختیارات و قدرت بیش‌تری پیدا میکند. از این رو این مدل را می‌توان به دو شکل شهردار ضعیف شورا و شهردار قوی شورا تقسیم کرد (Barak Pour & Asadi, 2018: 108).

مدل کمیسیون^۳: در این شکل، هیئت کوچکی از اعضای منتخب کمیسیون که هم درباره سیاست‌های کلی اداره و امور اجرایی شهر و هم وظایف معمول شورای شهر تصمیم‌گیری می‌کنند، و جایگزین شورای شهر می‌شود (Barak Pour & Asadi, 2018: 112). در این سیستم، کمیسرهایی را برای اداره امور بر می‌گزینند که مناسب شهرهای کوچک است (Nallathiga, 2008: 6). در این مدل، کمیسیون هم دارای وظیفه قانون‌گذاری و هم اجرایی است (Barak Pour & Asadi, 2018: 113). در واقع، مدل کمیسیونی، قدیمی‌ترین شکل حکومت شهری در آمریکا است. اما اکنون فقط در معدودی از شهرها از جمله در سان رایز، فیرویو و پرتلند به کار می‌رود (Nazarian & Rahimi, 2012: 116). مدل گردهمایی و نشست شهری باز و نماینده^۳: این شیوه در شهرهای با جمعیت کمتر از ۶۰۰۰ نفر رایج است. هیئت منتخبان در مواقع ضروری از راه انتشار اطلاعیه با فهرست موضوعاتی که باید درباره آن رای‌گیری شود گنجانده شده است. خواستار برگزاری گردهمایی شهر می‌شوند. در این شیوه کلیه رای‌دهندگان درباره کلیه موضوعات شهر اظهار نظر می‌کنند. این شیوه بیش‌تر در شهرداری‌های کوچک برخی از ایالت‌های نیوانگلند مانند بودوین و لگزینگتن به کار می‌رود. مهم‌ترین اصل این مدل، تقویت شرکت‌های خصوصی، و واگذاری فعالیت‌های اجرایی به مردم و مدیران محلی است (Khanmoradi, 2019: 129).

مدل رهبری جمعی^۴: در این مدل تأکید بر طبیعت جمعی رهبری است و نه بر تخصص‌گرایی فردی یا رهبری سیاسی. کشور‌های لوکزامبورگ و بلژیک کاملاً مشابه هستند. شاخه اجرایی دارای مسوولیت‌هایی مهم به منظور مدیریت عملیاتی شرکت‌های محلی است و مسوولیت اجرای تصمیمات شورای شهر را بر عهده دارد. شهردار از میان اعضای شورای شهر انتخاب می‌شود و رهبر تشریفاتی شهرداری است (Magre and Bertrana, 2017: 20-21). مهم‌ترین اصلی این مدل در برنامه ریزی شهری، تأکید بر برنامه ریزی توسط کمیته تخصصی و شورای محلی، و تخصیص بودجه به مشارکت مردم و حکومت مرکزی است (Khanmoradi, 2019: 130).

شاخص‌های مدیریت شهر کرج مطابق حکمروایی مدیریت شهری است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

حکمروایی مطلوب شهری به عنوان یک مفهوم بنیادی با هدف بهبود مهارت‌های اداری و بهره‌وری، شفافیت، مبارزه با فساد و افزایش پاسخگویی مقامات شهری برداشت شده است (Kadago et al, 2019: 1). که به عنوان پادزهری برای هرج و مرج زندگی شهری از نظر جنبش‌های ملی مدیریت شهری است (Cave, 2017: 308). حکمروایی خوب شهری را می‌توان شیوه و فرایند اداره امور شهری با مشارکت و تعامل سازنده سه بخش دولتی، خصوصی و مدنی به منظور نیل به شهر سالم، باکیفیت، با قابلیت زندگی بالا و توسعه پایدار شهری تعریف کرد (Hekmat nia & et al, 2017: 145). این شیوه مدیریتی براساس مکانیزم‌ها و شبکه‌های عملیاتی عمومی با هدف همکاری، سازماندهی و حتی یکپارچه‌سازی سیستم‌ها و مکانیزم‌های تنوع‌گسترده سهامداران عمومی و خصوصی است (Roustaei & et al, 2017: 126). از سوی دیگر، بر اساس منشور سازمان ملل متحد، حکمروایی خوب شهری، اصول به هم وابسته، پایداری، برابری، کارآمدی، شفافیت و پاسخگویی، امنیت، فعالیت مدنی و شهروندی را توصیف می‌کند (UN HABITAT, 2003: 14). در حکمروایی خوب شهری، مدیریت توسعه‌گرا دارای چشم‌اندازی، از رهبری و ظرفیت بالا برای ایفای نقش مثبت در انتقال یک جامعه از حالت عقب ماندگی به حالتی از توسعه قلمداد می‌شود (Fritz and Rochamenocal, 2019: 533).

الگو و مدل مطلوب برای رسیدن به مدیریت و حکمروایی مطلوب شهری، برخورداری از ظرفیت و توان یکپارچه‌سازی و سازماندهی گروه‌های ذینفع محلی و گروه‌های اجتماعی از یک سو و ظرفیت و توان نمایندگی آنان که در بیرون هستند و نیز تدوین استراتژیهای واحد و یکدست در مقابل بازار، دولت، شهرها و دیگر سطوح حکومتی از سوی دیگر است (Schwab et al, 2011: 6). لذا، در بررسی مدل‌های مدیریت شهری، سهمی مهم از آن به مطالعه سطوح گوناگون حکومت بویژه از نظر ساختار و شیوه حکومت محلی می‌پردازد (Nallathiga, 2008: 4). البته، الگوهای متعددی وجود دارد که در اینجا به بررسی برخی از آنها به شرح ذیل پراخته شده است: مدل شهردار و شورا^۱: این شکل از جمله انواع سنتی حکومت شهری در ایالات متحده است. در این شکل از حکومت شهری

³ Model of open and representative city meeting

⁴ Collective leadership model

¹ Mayor-and-Council Form

² Commission model

بطور کلی می‌توان گفت که مفهوم حکمروایی مطلوب شهری متضمن همه ویژگی ها و شاخص های هنجاری موازی با مفاهیمی همانند شمول و در بر گیرندگی، مسئولیت پذیری، انصاف و کارایی، مشارکت، نقش جامعه مدنی و غیره است (Pour Mohammadi & et al, 2011: 41).

در ارتباط با موضوع «حکمروایی خوب در فضای شهری» پژوهشگران خارجی و داخلی متعددی به مطالعه مباحث پیرامون آن پرداخته و تأثیر آن را بر جنبه‌های گوناگون زندگی شهروندان و چگونگی توزیع قدرت در لایه های گوناگون جامعه مورد بررسی قرار دادند. در این رابطه، نوری، رضایی، یاراحمدی (۱۳۹۹) با تأکید بر مشارکت، پاسخگویی، اجماع سازی، تمرکززدایی نشان داد که مشارکت و پاسخگویی و عدالت مهم‌ترین عامل های دست‌یابی به حکمروایی خوب است. کاظمیان و همکاران (۱۳۹۹) با تأکید بر مشارکت، عدالت محوری، اقتصادی، مدیریتی نشان داد که مدل مطلوب حکمروایی در شهر مشهد مبتنی بر تاب آوری شهر و تعامل شهروندان و مدیران است. توکلی نیا و شمس پویا (۱۳۹۶) با تأکید بر مشارکت، مدیریت فضا، اقتصاد نشان داد که با کاهش حکمروایی محلی، سطح مشارکت نیز کم می‌شود. کائوکو (۲۰۱۸) با تأکید بر مالکیت، مدیریت، مشارکت نشان داد که حکمرانی محلی به علت تسلط بر تمام ابعاد ناحیه شهری، مانع از شکل‌گیری رانت و مالکیت غیرقانونی می‌شود. اسمیت (۲۰۱۸) با تأکید بر خدمات، اقتصادی، اجتماعی، مدیریت نشان داد که اولویت اصلی در خدمات رسانی شهری، حکمرانی محلی براساس پیوند شهروندان و مدیران است. اسپان و همکارانش (۲۰۱۷) با تأکید بر وظایف کنشگران نشان داد که حکمروایی محلی با شیوه مدیریتی متمرکز، متضاد است. گانی و دانکن (۲۰۱۷) با تأکید بر قانون، اثربخشی، کیفیت زندگی نشان داد که بی ثباتی سیاسی و فساد اثرات منفی بر حکمروایی دارد. پارنل و رایبسون (۲۰۱۶) با تأکید بر مدیریت، قانون، مشارکت و اقتصاد نشان داد که حکمروایی در زمینه تعادل منطقه، تعادل رشد جمعیت و فقرزدایی، خدمات رسانی و اسکان غیررسمی مطرح است.

تجارب حکمروایی شهری

حکمروایی کلان‌شهری در انگلستان: حکومت های محلی در بریتانیا به طور سنتی به موضوعاتی چون تامین خدمات و کارایی در خدمات رسانی اهمیت می‌دهند. با این حال، حکمروایی شهری در انگلستان بویژه کلان‌شهرهایی چون لندن به شکل برون داده گرا است. و نظر وزیر در مورد مدیریت شهری، ارجحتر از نظر

یکی از مهم‌ترین شیوه های تبیین موضوع مورد پژوهش، شناسایی شاخص های موثر بر آن و ارزیابی وضع موجود با شاخص های استاندارد و تئوریزه شده است. در این رابطه شاخص های هشتگانه برای عینیت بخشیدن به مفهوم «حکمروایی خوب» توسط برنامه توسعه سازمان ملل متحد و بانک جهانی مطرح شده اند. این مفاهیم و شاخص ها عبارتند از (HABITAT, 2009):

- ۱) عدالت جویی: ایجاد فرصت مناسب و برابر برای همه شهروندان بمنظور ارتقاء وضعیت رفاهی خود
- ۲) کارایی و اثربخشی: استفاده پایدار از منابع طبیعی و حفاظت از محیط زیست بر اساس نیاز شهروندان
- ۳) پاسخ‌گویی: مدیران شهری علاوه بر درک نیازهای شهروندان، باید پاسخ مناسب به آنها بدهند
- ۴) مشارکت جویی: حضور همه مردم در تصمیم‌گیری‌های گوناگون، هم به صورت مستقیم و هم از راه نمایندگان و نهادهای واسطه‌ای قانونی و مشروع
- ۵) قانون محوری: تدوین و اجرای قوانین در یک فضای بی طرفانه و مبتنی بر انعطاف، با دستگاه قضایی مستقل و نیروی پلیس بی طرف و عاری از فساد
- ۶) شفافیت: جریان آزاد اطلاعات و قابلیت دسترسی آسان به آن برای تمامی ذی‌نفعان مربوطه
- ۷) مسئولیت‌پذیری: نهادهای تصمیم‌گیر باید نسبت به تأمین خواسته های شهروندان مسئول باشند
- ۸) اجتماع محوری: فهم و درک مفاهیم تاریخی، فرهنگی و اجتماعی جامعه علی‌رقم کثرت سلائی

علاوه براین، چهار مولفه و موضوع مهم در حکمروایی شهری مؤثر است: توانمندسازی ظرفیت های شهری، گنجاندن نوآوری های اساسی در شهر، جامعه‌گرایی، جدیدترین شیوه حکومتی و تعامل شهری برای حل مشکلات شهری (Wilfram, 2018: 622). از طرفی به نظر متخصصین شهری، حکمروایی شهری و خدمات عمومی از راه کاربرد تکنولوژی های ارتباطی و اطلاعاتی در حال دگرگونی است (Graham & Marvin, 2019: 39). با اینحال، نسبی بودن مفهوم توسعه و مدیریت فضا براساس شرایط مکانی-فضایی و تنوع شاخص های حکمرانی، این ظرفیت را به وجود آورده تا هر کشوری مطابق با فرهنگ، ارزش ها و هنجارهای خود، مسیر دست‌یابی به حکمرانی خوب را ترسیم کرده و اگر هم لازم باشد به بومی سازی شاخص های آن بپردازد (Kazemian & et al, 2019: 181).

⁴ can & Gani

⁵ Parnell and Robinson

¹ Kauko

² Smit

³ Span, Luijkx, Schols, & Schalk

مدیریتی گوناگون را به فرصت تبدیل نمود و سیستم حکمروایی ناحیه نگر را در مناطق شهری ایجاد کرد. در این سیستم ساختارها و ترتیبات منطقه گرایی موجود که دارای نهادینگی ضعیفی است به اندازه‌ای انعطاف پذیری دارد که با ویژگی های محلی در چارچوب نهادی، و با انواع گوناگون بازیگران و انشقاق های سیاسی موجود در هر ناحیه کلان شهری سازگاری دارد. در نتیجه مدیریت و حکمروایی شهری با نهادهای گوناگون با تخصص های گوناگون، از ویژگی های حکمروایی خوب و موفق در کشور سوئیس است (Heinlett and Kobler, 2018: 157).

حکمروایی مبتنی بر توسعه اجتماع محلی در چین: در کشور چین، دولت یک نقش مسلط و غالب در توسعه اجتماع محلی بازی می‌کند. با اینحال، در اواخر دهه ۱۹۸۰، بخش های اداری چینی ماموریت یافتند که ساخت اجتماع محلی را ارتقا دهند. در سال ۱۹۸۶، وزارتخانه امور اجتماعی، یک پیشنهاد برای ایجاد خدمات اجتماع محلی در سراسر کشور داد (Ding, 2017: 158). در نتیجه تحولات حکمروایی در سطح ملی و محلی، مردم از راه شکل های متنوع تر و انعطاف پذیرتر به خدمات اجتماعی دست یافتند. بدین ترتیب، مردمی که برای کار و رفاه و خدماتشان به دولت مرکزی وابسته بودند، اکنون به حمایت هایی مشابه در اجتماع محلی از راه بسیج منابع و مشارکت فعال اعضای اجتماع محلی دست یافتند (Gannad, 2016: 78).

در نهایت، براساس تحلیل یافته های نظری، مهم ترین شاخص های حکمروایی خوب براساس ویژگی های ساختاری- کارکردی شهرهای ایران بویژه شهر کرج، مهم ترین شاخص های حکمروایی خوب به شرح مدل مفهومی زیر است.

شکل ۱- مدل مفهومی شاخص های حکمروایی خوب شهری (مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۸)

از مطالعات کتابخانه ای و میدانی استفاده شده است. با توجه به تخصصی بودن موضوع پژوهش، جامعه آماری شامل گروه متخصصین و نخبگان برنامه ریزی شهری می باشد که با استفاده

شهردار و شورای شهر است. با اینحال، تلاش های بی وقفه مدیران و مسئولان انگلستان، برای بهبود دموکراسی و انتخاب رهبری محلی پاسخگوتر از راه انتخاب مستقیم، ناموفق بوده و میزان مشارکت محلی در انتخاب مسولان، بسیار ضعیف است. بنابراین، مدیریت و حکمروایی محلی شهری در این کشور به سمت قدرت یافتن هیئت ها و تشکل های خصوصی و همچنین، نهادهای ناحیه نگر سوق پیدا کرده است. و مشارکت ضعیف مردم، از راه تقویت سمن ها و نهادهای محلی جبران شده است (Heinlett and Kobler, 2018: 157).

پروژه تجدید حیات شهری مینیاپولیس^۱: ایالت متحده آمریکا با استفاده از مشارکت مردم در دهه های اخیر، طرحها و ابتکار عملی در زمینه دعوت ساکنان، به منظور مشارکت مستقیم در حکمروایی شهری و در سطوح محله داشته است که به مشارکت اجتماع محلی در برنامه - ریزی محله، نیرویی تازه بخشیده است. (Fung & Fagotto, 2006: 2-10). بطور کلی، برنامه تجدید حیات محله مینیاپولیس یک برنامه بسیار نوآورانه است که مشارکت شهروندان در برنامه ریزی و تفویض قدرت به محلات را شامل شده است و در راستای همکاری آنها برای اجرای اهداف محله است. مداخله شهروندان در برنامه ریزی تمایل به نوسازی بافت اجتماعی و ایجاد یک حس مالکیت از محله و به گونه گسترده تر از شهر است (Gannad, 2016: 71).

حکمروایی کلان شهری در سوئیس: کشور سوئیس در زمینه مدیریت شهری، نهادها و سازمان های متعددی دارد. از سوی دیگر، ضعف تمایل گسترده مردمی، وجود استقلال عملی محلی و موانع نهادی - اداری متعدد، مانع از شکل گیری حکمروایی محلی مطلوب شده است. لذا، کشور سوئیس، وجود نهادهای

روش پژوهش

در این پژوهش برای ارزیابی وضعیت حکمروایی شهری از روش توصیفی-تحلیلی استفاده شده است. برای گردآوری داده ها

¹ Minneapolis

توسعه شهری سازمان ملل تدوین شده است (جدول ۱). روایی پرسش نامه توسط ۱۰ متخصص تایید شد. پایایی نیز بر اساس فرمول آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۹۲ برآورد شد. که قابل قبول است.

از روش نمونه گیری گلوله برفی، ۳۰ نفر به عنوان نمونه از بین اساتید دانشگاه و کارشناسان شهری در شهر کرج انتخاب شده است. شاخص های پژوهش براساس ۸ مولفه اصلی شاخص

جدول ۱- شاخص های پژوهش

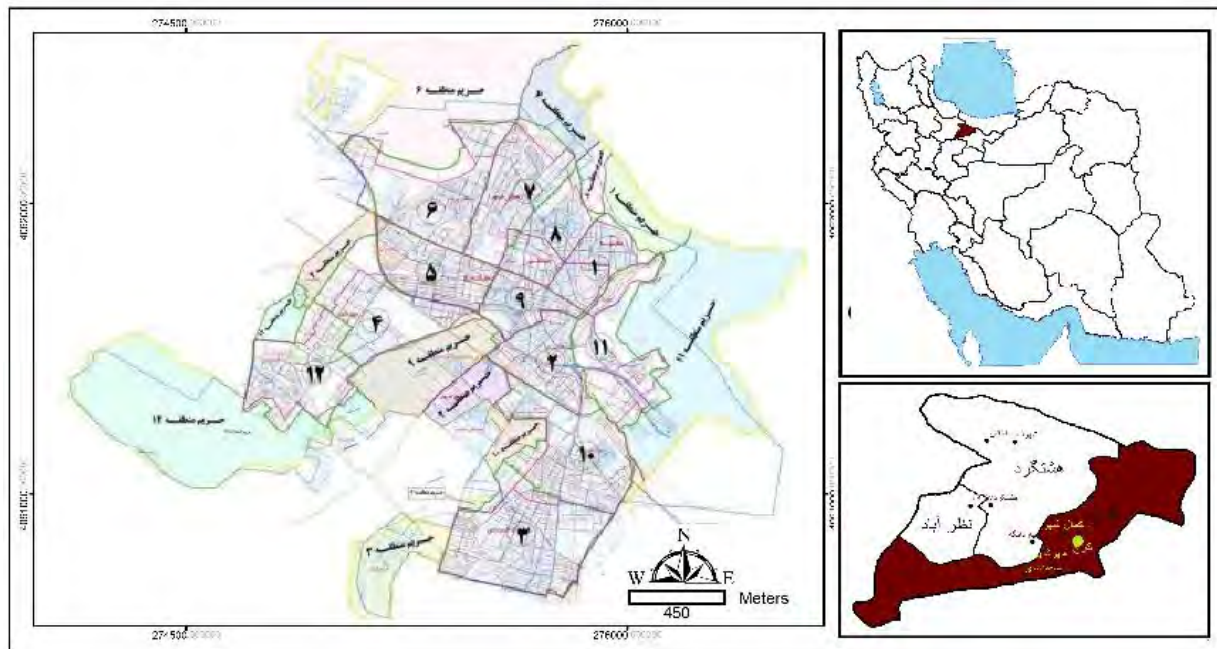
شاخص	کد	گویه
مشارکت	A	A1. مشارکت مردم و دولت و نهادهای خصوصی در فعالیت های عام المنفعه؛ A2. مشارکت در فرآیند تصمیم گیری، برنامه ریزی و اجرا و نظارت؛ A3. تسهیل مداخله شهروندان در روند توسعه شهر؛ A4. مشارکت در حفظ ارزش های زیست محیطی، رفع انواع آلودگی ها؛ A5. مشارکت اقتصادی؛ A6. مشارکت جو بودن شهرداری با شهروندان و بخش خصوصی
قانونمندی	B	B1. تأثیر گروه های ذی نفوذ در تصمیم گیری ها و مدیریت شهر؛ B2. میزان پایبندی شهروندان به قوانین شهر؛ B3. التزام و آگاهی مدیریت شهر به حقوق شهروندی؛ B4. پایبندی مدیریت شهر به عرف و آداب و رسوم شهر؛ B5. پایبندی به قانون و کنترل فساد اقتصادی و اداری؛ B6. جامع و صریح بودن قوانین شهرداری و پوشش دادن گروه های گوناگون جامعه؛ B7. دسترس پذیری قوانین شهرداری برای همه و آموزش به گروه های گوناگون جامعه.
شفاف سازی	C	C1. شفافیت در تصمیم گیری مدیران؛ C2. صداقت در دادن اطلاعات توسط مسئولین؛ C3. ایجاد فضا جهت اظهار نظر شهروندان نسبت به مدیریت شهری؛ C4. قابلیت دسترسی به جریان آزاد اطلاعات قابل اعتماد؛ C5. شفاف بودن عملکرد شهرداری و انتشار حداقل سالی یکبار آن در نشریه؛ C6. شفاف بودن روند تهیه و تصویب طرح ها و مناقصات
عدالت محوری	D	D1. توزیع برابر و عادلانه امکانات شهری کرج؛ D2. دسترسی به فرصتهای برابر و یکسان در شهر؛ D3. استفاده معقولانه از منابع و امکانات شهری؛ D4. عدالت جنسیتی در شهر؛ D5. برخورد یکسان با فعالیت های غیر قانونی؛ D6. تلاش شهرداری برای تکریم و احقاق حقوق شهروندی و رفع تبعیض
کارایی و اثربخشی	E	E1. بهسازی روش ها و اقدامات بر اساس علم روز؛ E2. کاهش هزینه ها و ارتقای کیفیت خدمات؛ E3. استفاده مناسب از منابع برای تأمین نیاز شهروندان؛ E4. اثربخشی برنامه ها در جمع آوری درآمدها؛ E5. توانایی مدیریت شهری در کنترل روندها و فعالیتهای؛ E6. توانایی حکومت در رویارویی با بلایای طبیعی؛ E7. موفقیت در توسعه زیرساخت و کاربری های شهری
مسئولیت پذیری و پاسخ گویی	F	F1. پاسخگو بودن مدیریت شهری؛ F2. برگزاری جلسات عمومی برای تشریح اقدامات برای عموم؛ F3. صادق بودن مدیران شهری در ارائه برنامه ها؛ F4. نبود فعالیت های بی برنامه؛ F5. جذب مشارکت از راه پاسخگویی مدیران؛ F6. اعتماد به مدیران شهرداری و عملکرد آن ها
اجتماع گرایی	G	G1. میزان تساهل و پذیرش رویکردهای متنوع؛ G2. مدارای مدیریت با مخالفان؛ G3. دخالت مردم در تنظیم و کنترل منافع؛ G4. توانایی در تقویت مکانیزم های بومی و محلی؛ G5. نحوه رابطه و تعادل بین سه نهاد، دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی
امنیت	H	H1. عملکرد مدیریت شهری در ایجاد امنیت؛ H2. تأثیر وضع قوانین بر امنیت شهر؛ H3. میزان خدمات حفاظتی پیش بینی شده محیط شهری؛ H4. اعمال یک سیاست رسمی مرتبط با بیماری های فراگیر؛ H5. شیوه برخورد با بزهکاری و ناهنجاری ها

مأخذ: Kazemian & et al, 2019; Heinlett and Kobler, 2018; Hekmat nia & et al, 2017; Kauko, 2018

قلمرو پژوهش

استان البرز در غرب استان تهران و شمال کشور قرار دارد. شهر کرج در بخش جنوب شرقی استان البرز و در ۴۵ کیلومتری غرب تهران قرار دارد. این شهر از نظر موقعیت ریاضی بین ۳۵ درجه و ۴۶ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۵۱ دقیقه عرض شمالی و ۵۰ درجه و ۵۴ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۳ دقیقه طول شرقی قرار گرفته است. ارتفاع متوسط این شهر از سطح دریا ۱۳۲۱ متر است. جمعیت شهر ۱۵۹۲۴۹۲ نفر می باشد.

برای تحلیل داده ها از آزمون تحلیل عاملی، تک نمونه ای t، و الگوی تحلیل یکپارچه استفاده شد. ابتدا برای مشخص کردن خروجی اصلی شاخص ها از تحلیل عاملی استفاده شد. سپس برای کاربست نحوه تاثیر عوامل بر حکمروایی خوب شهری از آزمون تک نمونه ای t بهره گیری شد. در مرحله بعد بمنظور تحلیل یکپارچه عوامل موثر در حکمروایی و درجه اهمیت شاخص ها برای تحقق اهداف حکمروایی شهر کرج از الگوی تحلیل یکپارچه مبتنی بر مدل ANP استفاده شد. همچنین، به فراخور نیاز از نرم افزارهای SPSS و Expert Choice استفاده شده است.

شکل ۲- موقعیت شهر کرج (ترسیم: نگارندگان، ۱۳۹۸)

یافته ها

توزیع پرسش نامه نیز از روش نمونه گیری خوشه ای ساده استفاده شد. با توجه به اینکه محله اسلام آباد از ۹۵ بلوک شهری تشکیل شده است لذا، با کمک تقسیمات بلوک شهری، از هر بلوک ۴ نفر به عنوان نمونه جهت توزیع پرسش نامه انتخاب شدند.

جامعه آماری پژوهش شامل ساکنین محله اسکان غیر رسمی اسلام آباد شهر زنجان با ۳۵۸۲۰ نفر جمعیت است. با استفاده از جدول مورگان، ۳۸۰ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شد. برای

جدول ۲- ویژگی های جامعه آماری

شاخص	ویژگی	تعداد	درصد	شاخص	ویژگی	تعداد	درصد
جنسیت	مرد	۲۲	۷۲/۴	تحصیلات	فوق لیسانس	۸	۲۷/۶
	زن	۱۷	۵۷		لیسانس	۳	۱۰
سمت	اساتید	۱۳	۴۳	رشته	دکتری	۱۹	۶۳
	کارشناسان اجرایی	۶	۱۹		شهرسازی	۸	۲۷
سن	زیر ۳۰ سال	۱۵	۵۰	تخصصی	برنامه ریزی شهری	۱۶	۵۴
	۳۰-۵۰ سال	۹	۳۱		سایر (مدیریت، حقوق، اقتصاد...)	۶	۱۹
	بالای ۵۰ سال						

جذب سرمایه)؛ «B7. دسترس پذیری قوانین شهرداری برای همه و آموزش به گروه های گوناگون جامعه»؛ و «E3. استفاده مناسب از منابع موجود برای تأمین نیازهای شهروندان» بار عاملی کم تر از ۰/۴ دارند و از چرخه تحلیل های بعدی مقاله خارج می شوند، اما دیگر شاخص ها بار عاملی بالای ۰/۴ دارند؛ در نتیجه، درجه اهمیت مطلوب و موثری در زمینه حرکت به سمت حکمروایی خوب شهر در کلان شهر کرج دارند.

بررسی شاخص ها به تفکیک نشان می دهد که در شاخص مشارکت گویه A4، مشارکت در حفظ ارزش های زیست محیطی، رفع انواع آلودگی ها با ضریب اهمیت ۰/۸۹۹؛ در شاخص

بر اساس یافته های پژوهش بر اساس تحلیل عاملی، نخستین خروجی، جدول مربوط به هر متغیر است که نشان می دهد میزان اشتراکات واریانس مشترک یک متغیر با سایر متغیرهای به کار گرفته شده در تحلیل چقدر است. هر چقدر میزان آن در هر شاخص بالاتر باشد، نشان می دهد که آن شاخص دارای ارتباط بیشتری با سایر شاخص های به کار گرفته شده در موضوع است و از نظر جامعه آماری اهمیت بیشتری دارد. در این مرحله شاخص هایی که مقادیر عددی آنها بیش تر از ۰/۴ باشد. درجه اهمیت مطلوب و موثرتری دارند. خروجی جدول ۴ نشان می دهد که شاخص های «A5، مشارکت اقتصادی (سرمایه گذاری و

ضریب اهمیت ۰/۹۲۶؛ در شاخص اجتماع گزایی گوپه G4. توانایی در تقویت مکانیزم های بومی و محلی با ضریب اهمیت ۰/۹۶۸؛ و در شاخص امنیت گوپه H3. میزان خدمات حفاظتی پیش بینی شده محیط شهری با ضریب اهمیت ۰/۸۸۸. بیشترین امتیاز را کسب کرده اند. لذا، برای دستیابی به حکمروایی خوب شهری باید بر مفاهیمی مانند قانون مداری، شفاف سازی، مسئولیت پذیری و عدالت توجه گردد.

قانونمداری گوپه B4. پایبندی مدیریت شهر به عرف و آداب و رسوم شهر با ضریب اهمیت ۰/۹۵۶؛ در شاخص شفاف سازی گوپه C4. قابلیت دسترسی به جریان آزاد اطلاعات قابل اعتماد با ضریب اهمیت ۰/۹۳۴؛ در شاخص عدالت محوری گوپه D4. عدالت جنسیتی در شهر با ضریب اهمیت ۰/۹۶۲؛ در شاخص کارایی و اثربخشی گوپه E6. توانایی حکومت در رویارویی با بلایای طبیعی با ضریب اهمیت ۰/۹۰۶؛ در شاخص مسئولیت پذیری و پاسخ گویی گوپه F4. نبود فعالیت های بی برنامه با

جدول ۳- بار عاملی شاخص های حکمروایی خوب شهر

شاخص	گوپه	بارعاملی	شاخص	گوپه	بارعاملی	شاخص	گوپه	بارعاملی
مشارکت	A1	0/893	مسئولیت پذیری	C4	0/934	عدالت محوری	F1	0/884
	A2	0/888		C5	0/932		F2	0/908
	A3	0/82		C6	0/726		F3	0/908
	A4	0/899		D1	0/945		F4	0/926
	A5	0/231		D2	0/903		F5	0/919
	A6	0/93		D3	0/944		F6	0/887
قانون مداری	B1	0/886	اجتماع گزایی	D4	0/962	کارایی و اثربخشی	G1	0/914
	B2	0/857		D5	0/904		G2	0/935
	B3	0/916		D6	0/81		G3	0/791
	B4	0/956		E1	0/847		G4	0/968
	B5	0/942		E2	0/867		G5	0/928
شفاف سازی	B6	0/828	امنیت	E3	0/337	شفاف سازی	H1	0/8
	B7	0/353		E4	0/736		H2	0/786
	C1	0/794		E5	0/893		H3	0/888
	C2	0/861		E6	0/906		H4	0/882
	C3	0/871		E7	0/835		H5	0/822

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۸

حکمروایی خوب شهر وجود دارد. با این حال، عدم شفاف سازی عملکردها و مشارکت ضعیف نهادهای مدنی و عمومی در تصمیم گیری و تصمیم سازی، و همچنین، عدم رعایت اصل عدالت و وفاق اجتماعی در مدیریت شهری، منجر به تداوم مدیریت شهری متضاد با ارزش های حکمروایی خوب شهری در کلان شهر کرج شده است. در این باره، نتایج تحلیل در جدول ۵ نشان می دهد که شاخص های شفاف سازی با ضریب ۲/۶۷۷- و میانگین ۲/۸۱؛ کارایی و اثربخشی با ضریب ۲/۶۷۹- و میانگین ۲/۷۴؛ مسئولیت پذیری و پاسخگویی با ضریب ۵/۶۳۷- و میانگین ۲/۶؛ و وفاق محور با ضریب ۳/۹۲۵- و میانگین ۲/۷۱ امتیاز منفی دریافت کرده اند. در نتیجه، مدیریت شهری برای رسیدن به حکمروایی خوب شهری، باید بر مفاهیم و مقوله های قانون مداری شهروندان از جمله کاهش گروههای ذی نفوذ در مدیریت شهر و

پس از کنترل و مناسبت آزمون های آماری مربوطه که داده های خام برای کاربست نحوه تاثیرگذاری شاخص ها بر شکل گیری حکمروایی خوب شهر در کلان شهر کرج، از آزمون تک نمونه ای T استفاده شده است.^۱ مهم ترین وزن های این بخش، مقدار آماره t، و سطح معناداری (P-value) است. نتایج بررسی وضعیت شاخص های شکل گیری حکمروایی خوب شهر، نشان می دهد مقدار آماره شاخص حکمروایی شهری ۱/۳۴۴ و میانگین برابر ۳/۰۶ است. در نتیجه، سطح حکمروایی شهری براساس نیازها و تمایلات شهروندان در حد متوسط است. در بین مولفه های حکمرانی نیز، شاخص امنیت (با ضریب $T=7/938$ و میانگین ۳/۵۷) و قانون مداری (با ضریب $T=7/490$ و میانگین ۳/۶۶) بالاترین امتیاز را کسب کرده است. این رویه نشان می دهد که در کلان شهر کرج، سازوکارهای قانونی جهت اجرای

۱. بنا به آزمون توزیع نرمال داده ها با تکنیک کلموگرونف اسمیرنوف (K-S)، توزیع نمونه ها نرمال بوده و از آزمون پارامتریک برای تحلیل داده ها استفاده شده است.

معنی داری $0/000$ است و فرضیه صفر ($H_0: \mu \leq 0.05$) رد می‌شود. و نتیجه تحلیل را می‌توان به کل شهر کرج تعمیم داد.

ارتقاء پابندی شهروندان به قوانین و توجه مدیران به عرف و آداب رسوم شهر تأید شود. از طرفی، با توجه به اینکه مقدار سطح

جدول ۴- وضعیت شاخص های حکمروایی خوب در شهر کرج با آزمون تک نمونه ای T

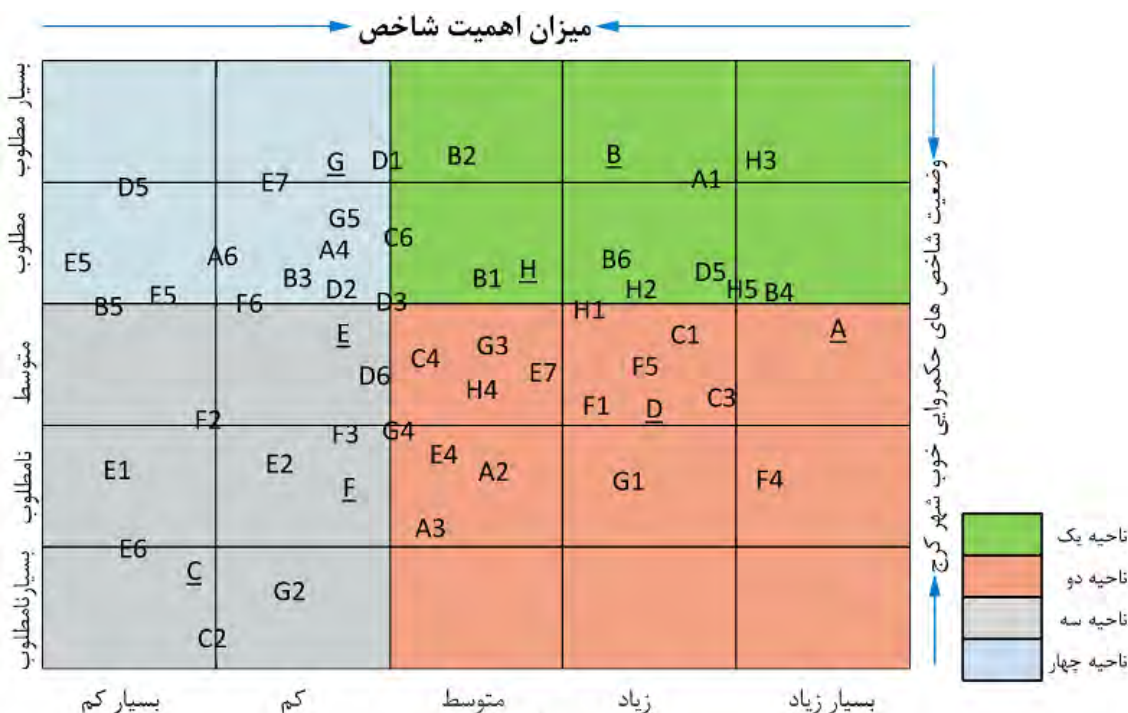
میانگین	t	درجه آزادی	معنی داری	اختلاف میانگین	پایین ترین	بالاترین	
3/05	0/565	29	0/000	0/053	-0/140	0/246	مشارکت
3/66	7/490	29	0/000	0/661	0/481	0/841	قانون مداری
2/81	-2/677	29	0/012	-0/189	-0/333	-0/045	شفاف سازی
3/35	3/257	29	0/003	0/350	0/130	0/570	عدالت محوری
2/74	-2/679	29	0/012	-0/256	-0/451	-0/060	کارآیی و اثربخشی
2/60	-5/637	29	0/000	-0/400	-0/545	-0/255	مسئولیت پذیری و پاسخگویی
2/71	-3/925	29	0/000	-0/293	-0/446	-0/140	وفاق محور
3/57	7/938	29	0/000	0/573	0/426	0/721	امنیت
3/06	1/344	29	0/000	0/063	-0/033	0/159	مجموع

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۸

ناحیه شماره دو، به شاخص هایی اختصاص دارد که با وجود اهمیت بالایی که در تاثیرگذاری بر حکمروایی خوب شهری، از وضعیت مناسب برخوردار نیستند. در این زمینه، مولفه های مشارکت (A) و عدالت محوری (D) در ناحیه شماره دو قرار دارد. این شاخص ها از راه A2، مشارکت در فرآیند تصمیم گیری، برنامه ریزی و اجرا و نظارت؛ A3، تسهیل مداخله شهروندان در روند توسعه شهر؛ D3، استفاده معقولانه از منابع و امکانات شهری تقویت می‌شوند. این نشان می‌دهد که تحول در حکمروایی شهر کرج باید از راه تقویت مشارکت و توجه بر اصل عدالت اجتماعی - فضایی تحقق یابد. و این اصول کم‌تر مورد توجه برنامه ریزان و مدیران شهری بوده است.

در ناحیه سوم و چهارم، با درجه اهمیت بسیار پایین و شکننده، شاخص های شفاف سازی (C)؛ کارآیی و اثربخشی (E)؛ مسئولیت پذیری و پاسخگویی (F)؛ و وفاق محور (G) قرار دارند. با توجه به اینکه، یکی از اهداف حکمروایی خوب شهری، شفاف سازی و مسئولیت پذیر کردن شهروندان و مدیران از راه ایجاد وفاق جمعی است. لذا، این مولفه ها در شهر کرج، چندان مورد توجه نبوده است، بویژه اینکه در این رابطه مسائلی مانند کاهش هزینه ها و ارتقای کیفیت خدمات شهری؛ توسعه زیرساخت و کاربری های شهری؛ جذب مشارکت از راه پاسخگویی مدیران؛ اعتماد به مدیران شهرداری به عنوان نقاط ضعف اصلی حکمروایی خوب شهری چندان تقویت نشده است.

در مرحله بعد، بمنظور تحلیل یکپارچه از میزان درجه اهمیت شاخص ها برای تحقق اهداف و آرمان های مدیریت شهری کارآمد، از الگوی تحلیل یکپارچه مبتنی بر مدل ANP استفاده شده است. این مدل از دو محور افقی و عمودی تشکیل شده است. محور افقی میزان اهمیت هر شاخص را نشان می‌دهد که از روش مدل ANP و نرم افزار Expert Choice بحث شد. محور عمودی به وضعیت موجود هر شاخص در محدوده مورد مطالعه اختصاص دارد که با استفاده از مطالعات میدانی و تکمیل پرسش نامه از جامعه آماری بررسی شد. نتایج نهایی را می‌توان در ۴ ناحیه تحلیل کرد. در نمودار ANP توزیع تمامی شاخص ها و زیرشاخص ها براساس درجه اهمیت، نمایش داده شده است. و معیار تحلیل نیز، ۸ شاخص اصلی است که زیر آنها خط کشیده شده است. ناحیه شماره یک، به شاخص هایی اختصاص دارد که از وضعیت مطلوب و بسیار مطلوب برخوردار بوده و هم چنین، خود شاخص نیز از اهمیت بالایی برخوردار است. در این ناحیه، مولفه های قانونمداری (B)، امنیت (H) قرار دارد. این رویه نشان می‌دهد که ضریب اهمیت و نوع ارتباط و تاثیر شاخص ها بر یکدیگر، گویای اهمیت ابعاد قانونمداری و امنیت در دست یابی به حکمروایی مطلوب است. لذا به نظر می‌رسد که مدیریت شهری کرج، توانسته است بواسطه رعایت اصل قانونمداری و تامین امنیت شهر، به معیارهای حکمروایی خوب شهری نزدیک شود.

شکل ۳- تحلیل نهایی میزان اهمیت شاخص های حکمروایی خوب در شهر کرج با مدل ANP (مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۸)

نتیجه گیری و پیشنهادها

رویکردهای نوین در رابطه مدیریت شهری و حکمروایی خوب در ایران و شهر کرج، در چند دهه ی اخیر موید این نظریه است که رویه های برنامه ریزی و مدیریتی آنگونه که در ابتدای قرن بیستم متداول بود. امروزه دیگر پاسخگو نیست و سازمان های محلی با توسل به شیوه های جدید مدیریتی با مشارکت شهروندان به اداره امور شهری پردازند. این در حالی است که در رویکرد حکمروایی خوب، رابطه متعالی دولت و شهروندان از راه توزیع قدرت و واگذاری اختیارات و مسئولیت ها به بازیگران محلی بازآفرینی می شود. در رابطه با حکمروایی خوب شهری، تجارب موفق متعددی وجود دارد از جمله کلان شهری در انگلستان از راه قدرت یافتن هیئت ها و تشکل های خصوصی؛ ایالت متحده آمریکا از راه مشارکت شهروندان در برنامه ریزی و تفویض قدرت به محلات، و کلان شهرهای چین نیز از راه تشکیل اجتماع های محلی و بسیج منابع، به عنوان الگوهای موفق در این زمینه هستند. همچنین، تحقیقات پیشین نیز در زمینه حکمروایی خوب بر پیوند شهروندان و مدیران و تقویت مشاکت در سطوح گوناگون تاکید کرده اند. که هدف آن دستیابی به عدالت اجتماعی و توسعه شهری پایدار است.

افزون بر یافته های نظری، یافته های تحلیلی نشان داد که شکل گیری حکمروایی خوب شهر با ضریب $T = 1/344$ ، براساس نیازها و تمایلات شهروندان در حد متوسط است. و در این زمینه، شاخص های امنیت (با ضریب $T = 7/938$ و میانگین $3/57$) و

قانون مداری (با ضریب $T = 7/490$ و میانگین $3/66$) بیش از دیگر شاخص ها به استاندارد حکمروایی خوب شهری نزدیک شده است. در مقابل، شاخص های شفاف سازی با ضریب $2/677$ - و میانگین $2/81$ ؛ کارآیی و اثربخشی با ضریب $2/679$ - و میانگین $2/74$ ؛ مسئولیت پذیری و پاسخگویی با ضریب $5/637$ - و میانگین $2/6$ ؛ و وفاق محور با ضریب $3/925$ - و میانگین $2/71$ بواسطه عدم شفاف سازی عملکردها، و مشارکت ضعیف نهادهای مدنی و عمومی در تصمیم گیری و تصمیم سازی، و همچنین، عدم رعایت اصل عدالت و وفاق اجتماعی در مدیریت شهری، منجر به تداوم مدیریت شهری متضاد با ارزش های حکمروایی خوب شهری در کلان شهر کرج شده است. از طرفی، تحلیل شاخص ها براساس نحوه تاثیرگذاری بر مدیریت شهری براساس عملکرد وضع موجود و همچنین، نیازهای آتی شهر، با استفاده از الگوی تحلیل یکپارچه مبتنی بر مدل ANP نشان داد که، شاخص های شفاف سازی (C)؛ کارآیی و اثربخشی (E)؛ مسئولیت پذیری و پاسخگویی (F)؛ و وفاق محور (G) در ناحیه چهارم با سازوکاری شکننده و نیازمند بازنگری جدی قرار دارند. باتوجه به اینکه، یکی از اهداف حکمروایی خوب شهری، شفاف سازی و مسئولیت پذیر کردن شهروندان و مدیران از راه ایجاد وفاق جمعی است. لذا، این مولفه ها در شهر کرج، چندان مورد توجه نبوده است، بویژه اینکه در این رابطه مسائلی مانند کاهش هزینه ها و ارتقای کیفیت خدمات شهری؛ توسعه زیرساخت و کاربری های شهری؛ جذب مشارکت از راه پاسخگویی مدیران؛

- تقویت فضای رقابتی به جای انحصارگرایی: زیرا رقابت به آگاهی بیش تر در مورد هزینه و ارتقای کیفیت خدمات رسانی منجر خواهد شد
- مشارکت همه کنشگران شهری (دولت-شهروندان-بخش خصوصی) در امور شهری و پاسخگو بودن مدیران و مسئولان شهری در برابر شهروندان و بوجود آوردن شهروندان مسئول و مدیران پاسخگو.
- شفاف سازی از راه ایجاد شرایطی که فعالیت مدیران، کاملاً شفاف باشد و مردم از فعالیت مسئولان آگاهی داشته و امور آنها را پیگیری کنند.
- تقویت سازوکارهای اجرایی و برنامه ریزی برای واگذاری فعالیت های خرد و عملیاتی به سطوح محلی برای تحقق حکمروایی محلی با عزم جدی حکومت مرکزی
- تامین نیازهای شهروندان از راه حذف کاغذبازی دیوانسالاری و اعطای بخشی از خدمات به بخش خصوصی و نهادهای محلی در سطح محله

References

1. Ashtiani Iraqi, M. R. Sarvar, R., Ziviar, P., & Fallah Tabar, N. (1399). Realization of integrated urban management with emphasis on the role and power of actors at different levels of urban management in Tehran. *Journal of Urban Research and Planning*, 11 (40), 31-46. (in Persian).
2. Barakpour, N., & Asadi, I., (1398). *Urban Management and Governance*, Tehran, Vice Chancellor for Research, University of Arts. (in Persian).
3. Barakpour, N., & Asadi, I., (2015). *Theories of Urban Management and Governance*, University of Arts Press, Tehran. (in Persian).
4. Cave, R.W. (2017). *Encyclopedia of the city*, London & New York.
5. Ding, Yuanzhu (2017): *Community building in China: issues and directions*, *Social Sciences in China*, 29:1, 152-159.
6. Eskandari Thani, M., Mollazadeh, M., & Pourdadaş, A. (1396). Evaluating the level of citizen participation in urban management based on the model of decent urban governance, case study: Aras Free Zone (Julfa city). *Regional Planning Quarterly*, 7 (27), 159-168. (in Persian).
7. Etaat, J. (2019). *The Principals Of Sustainable Development In Iran*, Elm Publication
8. Fritz, V. & Alina, R. M. (2007). "Development State in the New Millennium: Concept and Challenges for a New Aid Agenda",

- اعتماد به مدیران شهرداری به عنوان نقاط ضعف اصلی حکمروایی خوب شهری چندان تقویت نشده است.
- با توجه به اهمیت خدمات شهری، مشارکت، و توسعه زیرساخت ها، مسئولیت پذیری و پاسخگویی در پژوهش حاضر، بر اساس یافته های تحقیقات دیگر، اسمیت(۲۰۱۸) بر پیوند شهروندان و مدیران؛ گانی و دانکن(۲۰۱۷) بر نقش منفی بی ثباتی سیاسی و فساد اثرات بر حکمروایی؛ پارنل و رایبسون (۲۰۱۶) بر تعادل رشد جمعیت و فقرزدایی، خدمات رسانی؛ و توکلی نیا و شمس پویا(۱۳۹۶) بر مشارکت تاکید دارد. در نتیجه، رسیدن به یک الگوی کلی از حکمروایی خوب شهری نیازمند، دستیابی به مولفه های بالاست. در این رابطه، بر اساس یافته های پژوهش، بمنظور دستیابی به شاخص های پایدار حکمروایی خوب شهری در شهر کرج، به نظر می رسد رعایت موارد زیر ضروری است:
- تقویت تشکل های مردمی و محلی برای حل مشکلات خود، به جای صرف ارائه خدمات

Development Policy Review, Vol.25, No.5, September, pp. 531-552.

9. Fung, A., & Fagotto, E. (2006). Empowered Participation in Urban Governance: The Minneapolis Neighborhood Revitalization Program, *International Journal of Urban and Regional Research*.
10. Gani, A., & Duncan, R. (2017). Constructing a governance index for Cook Islands, 1985–2005. *Pacific Economic Bulletin*, 22 (2), 104-118.
11. Graham, S., & Marvin, S. (2001). *Splintering Urbanism: Networked infrastructures, technological mobilities and the urban condition*, London, Routledge,.
12. Healey, P. (2017). *Planning theory: the good city and its governance*.
13. Heinlet, H., & Kobler, D. (1397). *Metropolitan Rule: Capacity, Democracy and Dynamics*, translated by Iraj Asadi, Shahr Publishing Institute, Tehran. (in Persian).
14. Hekmatnia, H., Maleki, M., Mousavi, M. N., & Afshani, A.R. (1396). Investigation and analysis of good urban governance in Iran: Case study: Ilam city. *Journal of Spatial Planning*, 7 (24), 143-152. (in Persian).
15. Hendriks, F. (2014). Understanding good urban governance: essentials, shifts, and values. *Urban Affairs Review*, 50 (4), 553-576.
16. Kadago, J., Sandholz, S., Hamhaber, J. (2019). Good urban governance, actors relations and paradigms: Lessons from Nairobi, Kenya, and Recife, Brazil, 46th ISOCARP Congress

17. Kauko, T. (2018). An institutional analysis of property development, good governance and urban sustainability. *European Planning Studies*, 20 (12), 2053-2071.
18. Kazemian, Gh., Ghorbanizadeh, V., Vaezi, R., & Shah Mohammadi, M. (1398). The model of the role and structure of local governance in the Iranian management system. *Public Administration*, 11 (2), 179-202. (in Persian).
19. Khanmoradi, S. (1398). Analysis of the role of aristocracy on the identity changes of worn-out urban fabric (Case: worn-out fabric of Zanjan), PhD thesis, Supervisor Maryam Moinifar, Faculty of Architecture and Urban Planning, Qazvin Islamic Azad University. (in Persian).
20. Lalehpour, M. (2017). Urban Governance and Urban Management in Developing Countries, *Urban Planning Research*, No. 19 and 20, Tehran. (in Persian).
21. Magre, J., & Bertrana, X. (2017). Local Governments and Public City Managers in Seventeen European Countries
22. Maleki, S., Arvin, M., & Bazrafkan, Sh. (1397). Investigating the role of good urban governance model in the realization of a resilient city (Case study: Ahvaz city), *Quarterly Journal of Urban Planning Knowledge*, 2 (4), pp. 1-18. (Persian).
23. Mallik, V. (2018). Local and community governance for peace and development in Nepal. *Deutsches Institut für Entwicklungspolitik*
24. Nallathiga, R., (2008). Metropolitan Urban Governance Approaches and Models: Some Implications for Indian Cities, Paper Presented at the Third international Conference on Public Policy and Management on “Urban Governance and Public Private Partnerships” Held at the Indian Institute of Management – Bangalore on August 4-6 Bangalore.
25. Nazarian, A., & Rahimi, M. (2012). Analysis of the management model of Tehran, *Quarterly Journal of Human Geography Research*, 81: 126-111. (Persian).
26. Parnell, S., & Robinson (2016). Development and Urban Policy: Johannesburg s City Development Strategy. *Urban Studies*, vol. 43, No 2, 337-355.
27. Pourmohammadi, M. R. Hossein Zadeh Dalir, K., & Piri, I., (2011). Optimal Urban Governance Based on Social Capital: A Test of Institutional-Spatial Order of Communication and Non-Economic Activity, Case Study: Tabriz Metropolis, *Geographical Studies of Dry Areas*, First Year, First Issue. (in Persian).
28. Qanad, F. (2016). The Necessity of Urban Governance for Planning the Sustainable Development of Local Community (Case: Akhund Qazvin Neighborhood) Master Thesis, Supervisor Mozaffar Sarrafi, Shahid Beheshti University of Tehran, Faculty of Architecture and Urban Planning. (in Persian).
29. Rahnama, M. R., & Asadi, R. (1393). Determining the status of indicators of good urban governance in Mashhad. *Urban and Regional Studies and Research (Stop Publication)*, 5 (20), 143-162.(in Persian).
30. Rezaei, Mo. R. & Karimi, B. (2015). The Role of CDS Urban Development Strategies in Organizing Informal Settlements by Combining ANP and SWOT Models (Case Study: Shiraz Spring Town). *Regional Planning Quarterly*, 6 (22), 109-120. (in Persian).
31. Roustaei, Sh., Pour Mohammadi, M. R. & Ghanbari, H. (1396). Investigating the structural role of good urban governance in creating smart cities (Case study: Tabriz Municipality). *Journal of Urban Research and Planning*, 8 (31), 123-146. (in Persian).
32. Schwab, B., Kuhbler, D. & Walti, S. (2011). Metropolitan Governance and Democratic in Switzerland, Paper Prepared for the Workshops: Governance and Democratic Legitimacy at the 29th ECPR Joint Session of Workshop, 6-11
33. Smit, W. (2018). Urban governance and urban food systems in Africa: Examining the linkages. *Cities*, 58, 80-86.
34. Span, K. C. L., Luijckx, K. G., Schols, J. M. G. A., & Schalk, R. (2017). The Relationship Between Governance Roles and Performance in Local Public Interorganizational Networks: A Conceptual Analysis. *The American Review of Public Administration*, 42 (2), 186–201.
35. Tavakoli Nia, J., & Shams Pouya, M. K. (2017). Towards Local Government Rule; An attempt to introduce the key topics and areas of research: Darkeh neighborhood, *Environmental Management Quarterly*, 10 (37), pp. 216-195. (in Persian).
36. UN- HABITAT (2003). Local Democracy and Decentralization in East and Southern Africa. www.unhabitat.org
37. UN-HABITAT, (2009). Urban Governance index (UGI) a tool to measure progress in achieving good urban governance.
38. Virtudes, A. (2016). ‘Good’Governance Principles in Spatial Planning at Local Scale. *Procedia engineering*, 161, 1710-1714.

39. Ziari, K., Yadalehnia, H., & Yadalehnia, H. (1399). Analysis of urban management performance with emphasis on the indicators of good governance from the perspective of citizens (Case study: Sari city). *Journal of Urban Research and Planning*, 11 (40), 1-16. (in Persian).

